

VÝSLEDKY PRIESKUMU

O DOPADOCH SVETOVEJ FINANČNEJ KRÍZY NA PODNIKANIE V SR

Organizátori prieskumu:

Spolupracujúce inštitúcie:

- ❖ Slovenská asociácia poisťovní
- ❖ Slovenská obchodná a priemyselná komora
- ❖ Zväz elektrotechnického priemyslu
- ❖ Zväz sklárskeho priemyslu SR
- ❖ Zväz stavebných podnikateľov Slovenska

Bratislava
30. októbra 2008

PRIESKUM O DOPADOCH SVETOVEJ FINANČNEJ KRÍZY NA PODNIKANIE V SR

Prieskum realizovala Podnikateľská aliancia Slovenska (PAS) v spolupráci s denníkom SME od 23. do 30. októbra 2008.

V súčasnej extrémne nestabilnej ekonomickej situácii vo svete bolo cieľom tohto prieskumu čo najviac znížiť mieru neistoty, aby rozhodnutia podnikateľov, ale aj občanov a štátu boli robené čo najpresnejšie. PAS a SME z tohto dôvodu vyzvali podnikateľov o čo najreálnejšie posúdenie dopadov svetovej finančnej krízy na ich podnikanie. Tvorcovia prieskumu zároveň požiadali podnikateľov, aby sa pri vyplňaní prieskumu pokúsili minimalizovať vplyv medializovaných informácií o svetovej finančnej kríze na ich rozhodnutia, aby výsledky prieskumu čo najlepšie odzrkadľovali realitu na Slovensku.

Zo 40 podnikateľských, zamestnávateľských a odvetvových zväzov a združení, ktorým PAS ponúkla možnosť spolupodieľať sa na tejto aktivite, sa ako spolupracujúce organizácie do realizácie prieskumu zapojili Slovenská asociácia poisťovní, Slovenská obchodná a priemyselná komora, Zväz elektrotechnického priemyslu, Zväz sklárskeho priemyslu SR a Zväz stavebných podnikateľov Slovenska.

Základné informácie o respondentoch

Do prieskumu sa zapojilo 213 podnikov, z ktorých 169 bolo z oblasti malého a stredného podnikania zamestnávajúce menej ako 250 zamestnancov a zvyšných 41 respondentov bolo z radov veľkých podnikov zamestnávajúcich viac ako 250 zamestnancov; tri podniky neuviedli počet zamestnancov.

Tab. 1: Počet respondentov prieskumu v členení podľa počtu zamestnancov

Počet zamestnancov	Počet respondentov
menej ako 25	91
25 – 99	53
100 – 249	25
250 – 999	27
viac ako 1000	14
neuviedli	3

Tab. 2: Počet respondentov prieskumu v členení podľa výšky ročných tržieb

Ročné tržby	Počet respondentov
menej ako 10 mil. Sk	40
10 – 100 mil. Sk	73
100 – 1000 mil. Sk	62
viac ako 1 mld. Sk	34
neuviedli	4

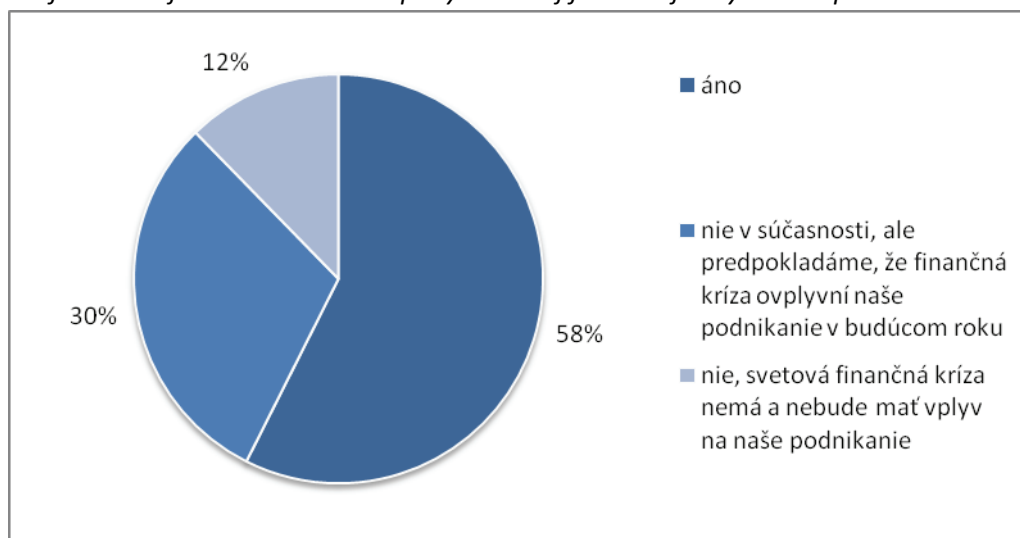
Tab. 3: Počet respondentov prieskumu v členení podľa oblasti podnikania

Oblasť podnikania	Počet respondentov
výroba	72
obchod	53
služby	85
neuviedli	3

Otázka č. 1: Pociťujete v súčasnosti dopady svetovej finančnej krízy na Váš podnik?

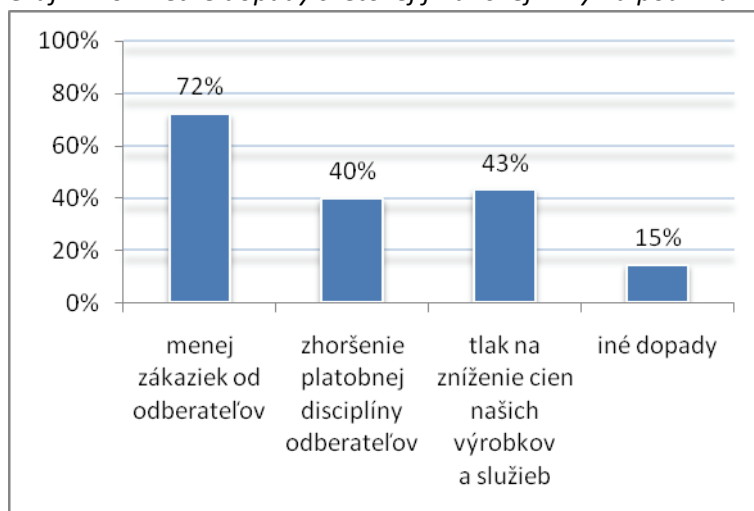
Na otázku odpovedalo 213 podnikateľov, z ktorých 123 (58%) odpovedalo „áno“, 65 (30%) odpovedalo „nie v súčasnosti, ale predpokladáme, že finančná kríza ovplyvní naše podnikanie v budúcom roku“ a 25 (12%) odpovedalo „nie, svetová finančná kríza nemá a nebude mať vplyv na naše podnikanie“.

Graf 1: Pociťujete v súčasnosti dopady svetovej finančnej krízy na Váš podnik?

Zo 123 respondentov, ktorí sa vyjadrili, že svetová finančná kríza ovplyvnila ich podnikanie (tzn. odpovedali na otázku odpoveďou „áno“), 89 (72%) pociťuje „menej zákaziek od odberateľov“, 49 (40%) pociťuje „zhoršenie platobnej disciplíny odberateľov“, 53 (43%) pociťuje „tlak na zníženie cien našich výrobkov a služieb“ a 18 (15%) pociťuje „iné dopady“ špecifikované v tabuľke 4.

Graf 2: Konkrétne dopady svetovej finančnej krízy na podnikanie

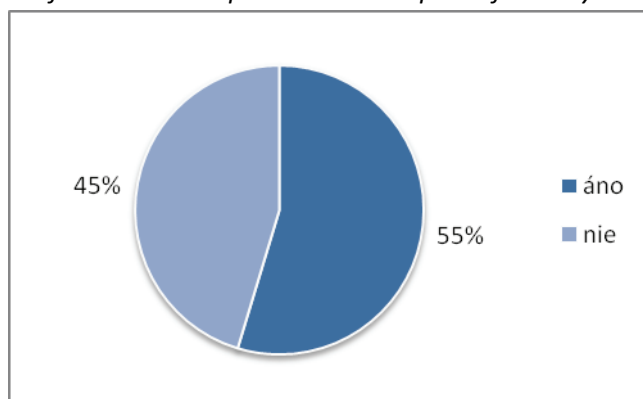
Tab. 4: Iné pociťované dopady svetovej finančnej krízy na podnikanie (komentáre podnikateľov)

▪ Zvyšovanie cien vstupov (materiál a pod.), zvyšovanie úrokových sadzieb, sťažené financovanie investičných projektov a pod.
▪ Pokles zákaziek začal skôr, teraz sa zväčšil
▪ Pokles kurzu maďarskej meny
▪ Spotrebiteľská nedôvera
▪ Krízu vytvárajú u nás len médiá a vyhlásenia politikov
▪ Zlepšila sa ponuka voľných pracovníkov na trhu práce
▪ Sprísnenie kontroly platobnej disciplíny u dodávateľov zo západnej Európy a "sankcionovanie" za oneskorené platby
▪ Zložité obdobie
▪ Prišiel som o prácu ako externá firma
▪ Zvýšenie počtu ľudí v chudobe
▪ Pokles cien surovín - kovov
▪ Zníženie maloobchodného obratu
▪ Pokles poskytovania úverov
▪ Možnosti financovania
▪ Neukončenie plánovaných transakcií
▪ Odstúpenie 3 investorov od zmlúv
▪ Menej hostí v reštaurácii
▪ Zrušenie zákaziek pre automotive

Otázka č. 2: Zhoršila sa podľa Vás dostupnosť finančných zdrojov?

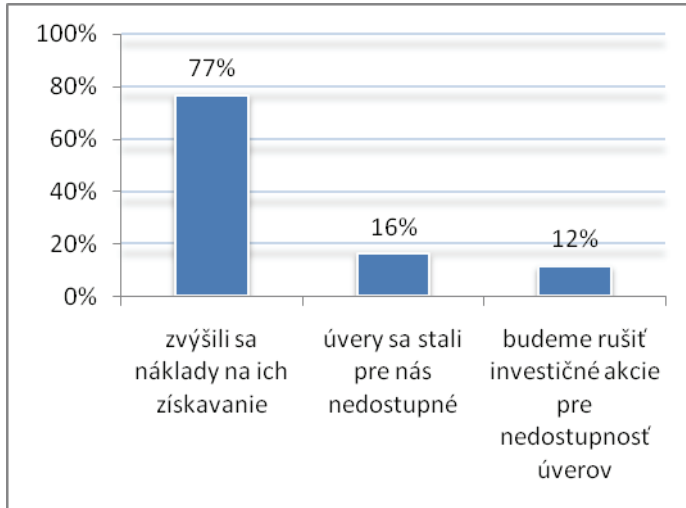
Na otázku odpovedalo 203 respondentov, z ktorých 111 (55%) odpovedalo „áno“ a 92 (45%) odpovedalo „nie“.

Graf 3: Zhoršila sa podľa Vás dostupnosť finančných zdrojov?

Zo 111 respondentov, ktorí pociťujú zhoršenie dostupnosti finančných zdrojov (odpovedali na otázku odpoveďou „áno“), 85 (77%) bližšie špecifikovalo, že vnímajú zvýšenie nákladov na ich získavanie, 18 (16%) tvrdí, že „úvery sa stali pre nás nedostupné“ a 13 (12%) hovorí o nutnosti „rušiť investičné akcie pre nedostupnosť úverov“.

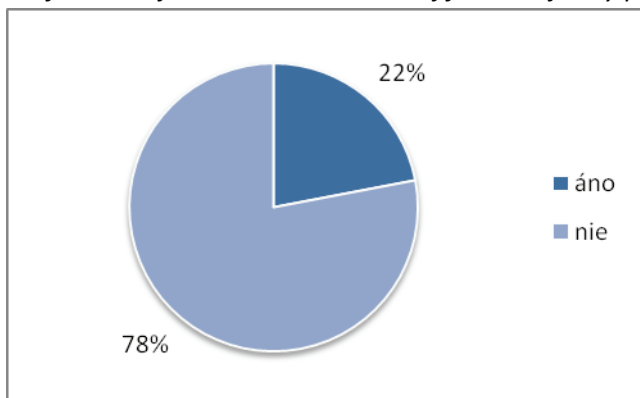
Graf 4: Akým spôsobom sa zhoršila dostupnosť finančných zdrojov?

Otázka č. 3: Plánujete v dôsledku svetovej finančnej krízy prepúšťanie zamestnancov?

Na otázku odpovedalo 208 respondentov, z ktorých 46 (22%) odpovedalo „áno“ a 162 (78%) odpovedalo „nie“.

Graf 5: Plánujete v dôsledku svetovej finančnej krízy prepúšťanie zamestnancov?

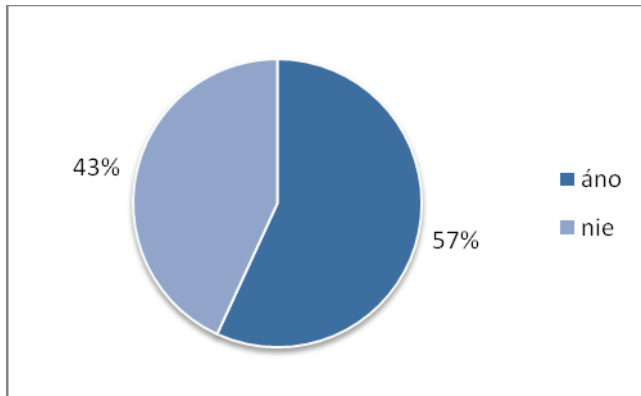

Podniky, ktoré sa zapojili do prieskumu odhadujú, že **v podmienkach pretrvávajúcej krízy** budú v priemere **zvažovať** prepustenie 3,5% zamestnancov, pričom veľké podniky (nad 250 zamestnancov) odhadujú prepúšťanie na úrovni 2,1 % zamestnancov a MSP (do 250 zamestnancov) budú zvažovať zníženie počtu zamestnancov v priemere o 3,9%.

Otázka č. 4: Plánujete v súvislosti so svetovou finančnou krízou prijať opatrenia v mzdovej oblasti?

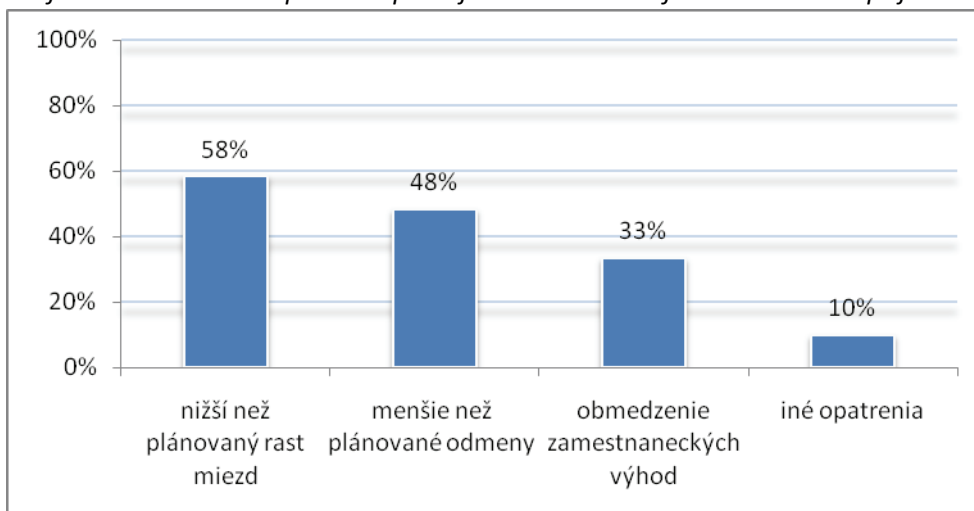
Na otázku odpovedalo 211 respondentov, z ktorých 120 (57%) odpovedalo „áno“ a 91 (43%) odpovedalo „nie“.

Graf 6: Plánujete v súvislosti so svetovou finančnou krízou prijať opatrenia v mzdovej oblasti?

Zo 120 respondentov, ktorí sa vyjadrili, že v dôsledku svetovej finančnej krízy príjmu opatrenia v mzdovej oblasti (odpovedali na otázku odpoveďou „áno“), 70 (58%) plánuje „nižší než plánovaný rast miezd“, 58 (48%) plánuje „menšie než plánované odmeny (13. plat a pod.)“, 40 (33%) plánuje „obmedzenie zamestnaneckých výhod“, a 12 (10%) plánuje „iné opatrenia“ špecifikované v tabuľke 5.

Graf 7: Aké konkrétne opatrenia plánujete v súvislosti s finančnou krízou prijať v mzdovej oblasti?

Tab. 5: Iné plánované opatrenia v mzdovej oblasti (komentáre podnikateľov)

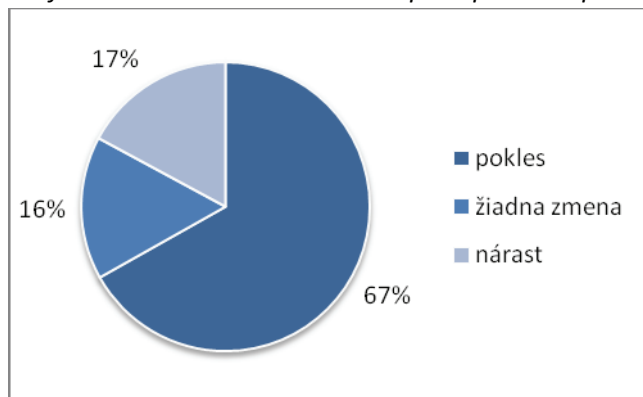
▪ Ešte vyčkám pár mesiacov, situácia ukáže reálny dopad na business
▪ Až v roku 2009
▪ Zníženie miezd
▪ Obmedzenie nadčasov
▪ 0% rast miezd
▪ Ďalšie sprísnenie foriem odmeňovania
▪ Novým zamestnancom budeme dávať zmluvu na dobu určitú
▪ Prepustiť časť zamestnancov
▪ Skrátenie prac. týždňa
▪ Audit efektívnosti využívania pracovného času zamestnancami
▪ Ideme ich zamestnať ako živnostníkov

Otázka č. 5: Aký očakávate vplyv finančnej krízy na tržby Vášho podniku? (uved'te zmenu oproti pôvodne plánovaným tržbám v %)

Na otázku odpovedalo 181 respondentov, z ktorých 121 (67%) očakáva pokles tržieb oproti plánu, 29 (16%) podnikov očakáva dosiahnutie pôvodne plánovaných tržieb a 31 (17%) podnikateľov očakáva zvýšenie tržieb nad pôvodne plánovanú úroveň.

Graf 8: Očakávaná zmena tržieb oproti pôvodne plánovanej úrovni

V priemere očakávajú podnikatelia zníženie reálnych tržieb oproti pôvodne plánovaným tržbám o 8,6%. Medián (prostredná hodnota) odpovedí je -10,0% oproti plánovaným tržbám.

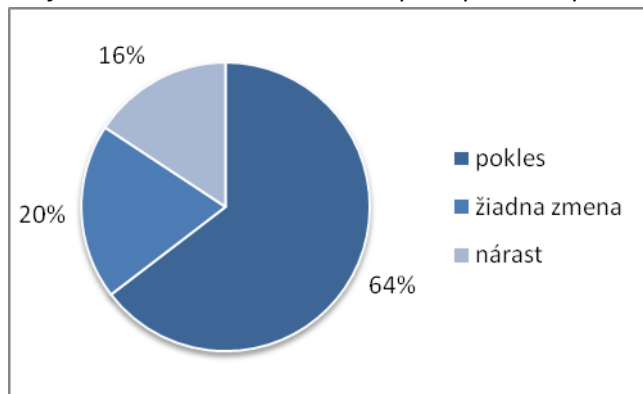
Výraznejšie zmeny by mali pocítiť malí a strední podnikatelia. Tí avizujú pokles tržieb v priemere o 9,4% oproti plánom (medián je -10,0%). Veľké podniky odhadujú pokles tržieb v priemere o 5,3% oproti pôvodným plánom (medián je -5,0%).

Otázka č. 6: Aký očakávate vplyv finančnej krízy na zisk Vášho podniku? (uved'te zmenu oproti pôvodne plánovanému zisku v %)

Na otázku odpovedalo 178 respondentov, z ktorých 115 (64%) očakáva pokles zisku oproti plánu, 35 (20%) podnikov očakáva dosiahnutie pôvodne plánovaného zisku a 28 (16%) podnikateľov očakáva zvýšenie zisku nad pôvodne plánovanú úroveň.

Graf 9: Očakávaná zmena zisku oproti pôvodne plánovanej úrovni

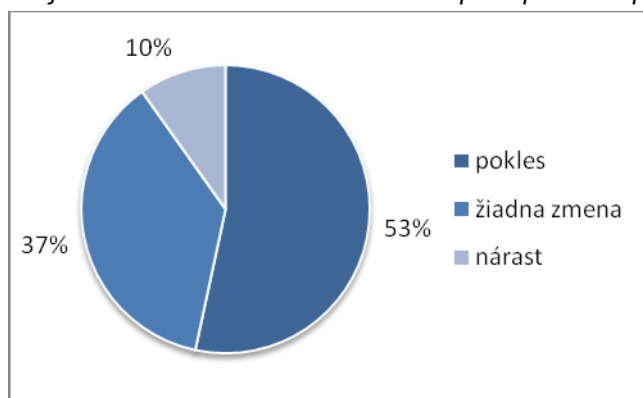
V priemere očakávajú podnikatelia zníženie zisku oproti pôvodne plánovaným hodnotám o 11,0%. Medián odpovedí je -10,0% oproti plánovanému zisku.

Dopady na malé a stredné podniky a veľké podniky je v tejto oblasti približne rovnaký – MSP očakávajú zisk o 11,0 % nižší oproti pôvodným plánom a veľké podniky očakávajú zisk o 11,2% nižší oproti pôvodným plánom.

Otázka č. 7: Ako ovplyvní finančná kríza výšku investícií Vášho podniku v nasledujúcom období? (uved'te zmenu oproti pôvodne plánovaným investíciám v %)

Na otázku odpovedalo 163 respondentov, z ktorých 87 (53%) očakáva pokles investícií, 60 (37%) žiadne zmeny vo výške investícií a 16 (10%) očakáva nárast investícií oproti pôvodným plánom.

Graf 10: Očakávaná zmena investícií oproti pôvodne plánovanej úrovni

V priemere očakávajú podnikatelia pokles investícií o 16,5% oproti pôvodne plánovanej výške investícií. Medián odpovedí je -5,0% oproti plánu.

Malé a stredné podniky uvažujú nad znížením investícií v priemere o 17,6% oproti plánu (medián je -8,0%). Veľké podniky uvažujú nad miernejším znížením investícií – v priemere o 12,6% oproti pôvodným plánom (medián je -5,0%).

Záverečné komentáre podnikateľov k dopadom svetovej finančnej krízy na podnikanie v SR

▪ <i>V nasledujúcom období neplánujeme investície</i>
▪ <i>Dopad na zníženie tržieb je zatiaľ len predbežný odhad, nakoľko od vzniku finančnej krízy ubehol len krátky čas, aby sme mohli objektívne vyhodnotiť správanie obyvateľstva pri kúpe predmetov osobnej spotreby.</i>
▪ <i>Vplyv finančnej krízy a uvedené percentá očakávame v roku 2009</i>
▪ <i>Zatiaľ nepociťujeme negatívny dopad na naše podnikanie</i>
▪ <i>Dopady očakávam až o niekoľko mesiacov, v súčasnosti je ešte ťažké odhadnúť</i>
▪ <i>Spoločnosť sa zaoberá ekologickým spracovaním starých vozidiel. Náklady na demontáž sa nemenia, resp. stúpajú len mierne, a príjmy spoločnosti sú na hodnote cca 30-40% príjmov z leta tohto roku</i>

<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Pri dobrom hospodárení a dobrom systéme sa nesmú vonkajšie vplyvy prejaviť na hospodárení a ani sa u nás neprejavajú, nárast alebo pokles súvisí výhradne s vnútorným stavom organizácie a jej schopnosťou primerane sa zaradiť podľa situácie</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Predpokladáme nárast práce pre reklamné odvetvie z dôvodu " krízy "</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Investície som realizoval hlavne v tomto roku. Výstavba nových priestorov, výmena vozového parku, výmena časti PC a pod. preto v budúcom roku neboli v pláne veľké investície.</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Nemáme možnosť financovania cez externé zdroje</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Znižovať náklady napr. v oblasti public relations, ale zvyšovať v získavaní nových zákazníkov v zahraničí</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Som finančný poradca, práca je ťažšia.</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Prišiel som o prácu ako externá firma v USS Košice, t.č. som bez práce a bez príjmu.</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Je to len strašiak, ktorý vytvorili mocní tohto sveta. Na chvíľu sa spomalí hospodársky rast, aby sa mohol zase rozbehnúť plným tempom vpred. O niekoľko rokov sa takzvaná kríza znova zopakuje.</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>K dostupnosti úverov sa neviem vyjadriť, nakoľko sme o žiadny v poslednej dobe nežiadali. K finančnej výkonnosti: vplyv na výšku tržieb je v bežnom mesiaci, vplyv na zisk ja v celoročnom.</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Znehodnotenie skladových zásob z dôsledku rýchleho poklesu cien medi na svetových trhov. pád takmer o 50% v priebehu pol roka.</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>To sa dalo čakať ľahký prístup k úverom od roku 2006 po celom svete mal za následok prudké zväčšenie konkurencie. napr. u nás nárast predajnej plochy s množstvom nových firiem na úver....</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Stav zamestnancov vyhodnocujeme priebežne, preto finančná kríza nebude mať priamy vplyv na ich počet.</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Finančnú krízu na Slovensku spôsobil zastavenie finančného toku peňazí. Naše zdravé a konzervatívne banky z nepochopiteľných dôvodov začali byť ešte konzervatívnejšie. Bez peňazí nie sú úvery, hypotéky, spotreba, dopyt, atd.</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Len chudobní pociťujú krízu</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Naša firma pôsobí v poľnohospodárstve a je orientovaná na export bioproduktov. V rebríčku TOP AGRO za rok 2007-2008 sa umiestnilo na treťom mieste.</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Krízu nafičili hysterické reakcie politikov a médií. Hospodárske fundamenty globálnej ekonomiky boli pred krízou zdravé. Po uplynutí turbulencií na burzách sa globálny rast stabilizuje na úrovni o cca 30% nižšej ako pred krízou. Postupne však v priebehu 1,5 - 2 rokov naberie svetová ekonomika druhý dych. Dôležité bude, ako na to zareaguje Slovensko. Vyháňaním investorov a podnikateľov, hrozbami, vyvlastňovaním alebo naopak, vytvorením vhodných podnikateľských podmienok.</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Myslím, že aj v kríze a dá nájsť niečo pozitívne, som presvedčený, že v prípade finančných trhov začal ozdravný proces</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>k 3. otázke - Nevieme v súčasnosti odpovedať - závisí od obratu a hospodárskych výsledkov roku 2008, Kríza sa prejaví v II. a III. štvrtroku 2009 preto je to odhad</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Vzhľadom na charakter vykonávanej činnosti žiadne priame dopady finančnej krízy na našu spoločnosť neočakávame. Rovnako tak aj nepriame dopady by nemali mať žiaden vplyv na výšku našich výkonnostných ukazovateľov.</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Očakávame nárast produkcie aj v tomto roku. Kríza podľa môjho názoru odhalí cenové bubliny v trhu s bytmi , a len zreálni ceny bytov, hlavne v BA.</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Je potrebné znovu prehodnotiť všetky náklady spoločnosti a to hlavne v oblasti miezd, aby dopad bol najmenej citeľný. Zvýšenie minimálnej mzdy od 1.1.2009, ktoré je bezprecedentne najvyššie za ostatných 18 rokov, považujem za najhoršie rozhodnutie terajšej vlády práve v období finančnej krízy.</i>

- *Veľa bude závisieť od dĺžky trvania krízy. Niekoľko mesiacov -do 6- nami príliš neotrasie, ale pri dlhšom trvaní budú musieť prísť ďalšie opatrenia*
- *Dostupnosť finančných zdrojov nás priamo neovplyvňuje, externé financovanie nepotrebujeme.*
- *S priamymi finančnými dopadmi zatiaľ nepočítame. Veríme, že odvetvie telekomunikácií by malo byť relatívne málo postihnuté. K revidovaniu finančných plánov pristúpime až v prípade, že sa kríza ďalej vyostří.*
- *Posledná otázka je veľmi subjektívna a všetky odpovede sú len dohady. Keďže pracujem v strojárskom odvetví a robíme veľa pre automobilový priemysel tak sme zaznamenali pokles objednávok ale počítame aj s najhorším a ideme sa pretransformovať na iné odvetvie.*

V Bratislave 30. októbra 2008

Bližšie informácie: Róbert Kičina, výkonný riaditeľ PAS
kicina@alianciapas.sk, 02/ 582 33 481 alebo 0907 706 112

Organizátori prieskumu:

Inštitúcie, ktoré spolupracovali pri realizácii prieskumu:

ZVÄZ SKLÁRSKEHO PRIEMYSLU SLOVENSKEJ REPUBLIKY